

Ýaponlaryň taryhy samuraý gylyçlary

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Ýaponlaryň taryhy samuraý gylyçlary ÝAPONLARYŇ TARYHY SAMURAY GYLYÇLARY

Ýapon taryhynda gabat gelýän ilkinji gylyç jian (劍) atly hytaý gylyjynyň nusgasynda ýasalan tsurugi (刀) gylyjydyr. Gylyç tekiz we ýönekeý gurluşlydyr.

Heian döwrüniň (794-1185) ahyrlaryna çenli kem-käsleýin üýtgeşmeler girizilse-de, köplenç tsurigi gylyjy ulanylypdyr. Ýöne bu döwürde, aýratynam «wagşy» emişi kowmuna garşy uruşlar artyp gidensoň gylyçlaram üýtgäpdir we bir ýüzli, uzyn, inçe yokuto (短切) gylyçlary döräpdir.

Samuraýlaryň ymykly kök tutan we urşujylaryň hekemlik süren Kamakura döwründe (1185–1333) bolsa yokutodan has köp ulanylýan, şol bir wagtyň özünde katana gylyçlarynyňam atasy bolan, has uzyn, has öwrümlü we aňsat döwürmeýän taçi (太刀) gylyjy orta çykypdyr.

Taçiniň at üstündekä pyýadalara ýa-da ýerdeke garşydaşyňa garşy naýza ýaly ulanylan odaçi/nodaçi (短切太刀) diýilýän başga bir uly görnüşi hem bar. Bulary götermäge juda babyrbilekli biri bolaymasaň, ony guşanyp gezmegi her samuraý oňarmandyram.

Muromaçi döwründe (1392–1573) urşujy söweşleriniň ep-esli derejede azalmagy we şogunlyk tarapyndan çykarylan täze gylyç kanunlarynyň girizilmegi netijesinde taçiden has gysga we has az öwrümlü katana (刀) ýa-da uçigatana (切太刀) ýüze çykypdyr.

Ýurdaky ähli beglikleriň özara dawa-jenjele giren Sengoku döwrüne (1467–1600) gelenimizde, hemişe ayak üstünde gezen samuraýlara ýanynda azyndan iki gylyç götermek gerek bolandygy üçin, dara-direde arkaýyn hereket edup bolmaýan dar ýerlerde ulanmak üçin kiçi we gysga wakizaşi (脇指) gylyjy döräpdir.

Aýratynam Nara döwründe (710-794) soheý diýilýän söweşjeň

ruhanylar tarapyndan döredilen naginata (刀) naýzasy bulen katanadan işlenen nagamaki (包丁) gylyçlary ýörgünli bolupdyr. Ýeri gelende aýtsak, gylyçdan zyýada hanjara has meňzeşdigi üçin agzamak zerurlygy bolmasa-da, tanto (短刀) atly, köplenç seppuku/harakiri emelini edende peýdalanylýan tekiz tygly sowuk ýaragyň bolandygyny hem belläp geçmek artykmaçlyk etmez. Şeýle-de, ninzati (忍者) diýilýän şäherlileriň legendar toslama gylyjyny agzaman geçmek bolmaz. Urusjaň kinofilmlerde, kompýuter oýunlarynda we başga ýerlerde ýygy-ýygýdan sataşýan, ninzalar tarapyndan ulanylýan katana çalymdaş, ýöne tekiz tygly şekillendirilen ninzatiler real durmuşda hiç haçanam bolmandyr.

Bir zada üns bermek gerek: Pikir edilşiniň terdine, ýapon gylyjynyň möwriti samuraýlygyň möwritiniň geçmegi bilen soňlanyp gidibermedi. Meizi döwründe (1868-1912) regulýar goşunda top, tüpeň ýaly ot açyjy ýaraglar bilen birlikde, häzir kyugunto (居合道) diýilýän ýapon-ýewropa röwüşleri utgaşdyrlyp ýasalan gylyç hem ulanylypdyr.

1934-nji ýyla gelinende, möwç alan ýapon milletçiliginiň täsiri bilen kyugunto gylyjyndaky ýewropa röwüşleri bimazalyk döredip başlady we munuň netijesinde goşundaky gylyçlar «has ýapon» röwüşli şingunto (新居合道) diýilýän täze modellere ornuny berdi.

- Goşmaça: dosu (刀) ady bilen tanalýan, aňsat bukup bolýan we kiçi ýakuza pyçagynyň uzyn wersiýasy bolan nagadosuny (長刀) tehniki taýdan ýapon gylyjy hasaplap bolar.

Şeýle-de, bokuto (短刀) ýa-da ýoýlan ady bilen «bokken» diýip atlandyrylýan tagta gylyjy hem agzap geçeliň. Häzir Ýaponiýada sowgatlyk bermek üçin bahasy 3000 ýene (ýen – ýapon pul birligi) durýan bokutolar gylyç oýnatmaga ezber ellere düşende ölüm howpludygyny, hatda legendar gahryman Miýamoto Musaşiniň Sasaki Kozirony şular ýaly tagta gylyç bilen öldürendigini hemmeler bilýär.

- Bellik: Makala ýapon gylyçlary hakynda twitterde paýlaşylan maglumatlar esasynda taýýarlandy.

Agzanyň twitter hasaby:

██████████ Taryhy makalalar